

Høringsinnspill om revidering av kvalitetssikring systemet ved UiO

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

27.10.2020

Det er positivt at kvalitetssikringssystemet ved UiO gjennomgås. Prinsipielt bør dette gjøres jevnlig for å utvikle og forbedre systemet.

«Kvalitet» har mange dimensjoner og favner egentlig hele UiO sin virksomhet. Noe handler om den enkelte underviser, mens andre ting handler om læringsmål, struktur på studieprogrammet, samarbeid på tvers av enheter, samarbeid mellom institutter og fakultetet, hvordan studiene administreres osv.

I notatet er det oftest ikke tydelig hvilke dimensjoner de ulike ordningene er rettet inn mot, og på hvilken måte. Overordnet sett er det svært viktig at dette blir tydeliggjort.

Tydelig skille mellom rapportering/kontroll og kvalitetsutvikling

En stor organisasjon trenger systemer for rapporteringer og kontroll. Dette er imidlertid noe annet enn lokal utvikling og forbedring. Rapporteringer oppover og som publiseres på nettet vil ikke trekke frem det som *ikke* fungerer. Interne evalueringer vil kunne være langt mer ærlige nettopp fordi de er mindre formelle, basert på rike kvalitative tilbakemeldinger og ikke rapporteres oppover. Ved å skille mellom den informasjonen som er nødvendig for å styre og kontrollere fra den som bidrar til kvalitetsutvikling kan informasjons innhenting reduseres slik at ikke kvalitetssystemet blir belastet med unødvendig kontroll og etterspørsel etter informasjon som likevel ikke blir brukt. I et tillitsbasert system holdes kontroll og målstyring til et nødvendig minimum.

Studiebarometeret for eksempel har kanskje en kontrollfunksjon, men har liten verdi for lokalt forbedringsarbeid og kunne etterspørres sjeldnere. Informasjon rettet mot lokal kvalitetsutvikling vil være mer tilpasset, samles inn hyppigere og ikke egnet som datagrunnlag for store styringssystemer og rapportering. Dette er kvalitative og virksomhetsnære data på studieprogramnivå. Informasjon og tilbakemelding egnet for umiddelbar respons og endring. I slike sammenheng blir feil og mangler verdsatt nettopp fordi de sporer til viktig endring og forbedring.

Istedenfor å etterlyse mer rapportering kan mye kontroll og styringsinformasjon hentes ut fra allerede lett tilgjengelig informasjon. Fakultetet og sentralt har i dag tilgang på både periodiske emneevalueringer, periodiske programevalueringer, rapport fra tilsynsensor, emnesider, programsider og referater fra Programråd og Programutvalg. Vi opplever også at vi sjelden eller aldri får substansielle tilbakemeldinger fra sentralt hold på noe av det vi rapporter videre.

Informasjonsflyten bør forbedres ved at fakultetet og sentralt gir tilbakemelding på hvordan de har lest og vurdert rapporter og tilgjengelig informasjon fra studieprogrammene og samtidig vurderer hva som ses som unødvendig rapportering i forhold til styring og kontrollfunksjonen fakultetet og sentralt har.

Forslag:

Kvalitetssystemet bør tydeliggjøre og skille mellom hvilke aktiviteter og rapporteringer som er ment som kontroll og styring og hvilke aktiviteter som er ment som lokalt kvalitetsarbeid.

Fakultetet bør rapportere til enhetene hvordan de oppfatter kvaliteten på undervisningen. Tilsvarende bør UiO sentralt rapportere sin oppfatning til fakultetene. Det gir anledning til klargjøring og dialog.

Tydlig skille mellom ansvarsfordeling på ulike nivå

De ulike delene av organisasjonen har ulik funksjon. Flere steder i notatet er det uklart hva som ligger til fakultetet og hva som ligger til enhetene. Det ser ut til at «lokalt» er alt som ikke er «sentralt».

Forslag: Kvalitetssystemet bør være helt eksplisitt på hva som ligger til institutter, fakultetsnivå og sentralt nivå.

Eksplisitte vurderinger av målsettinger og hensiktsmessighet

Generelt bør det være en eksplisitt vurdering av kvaliteten på kvalitetsindikatorene. Måles det vi ønsker? Det vil aldri være perfekt, men formålet med hver indikator bør være eksplisitt. I dag får man inntrykk av at studentene svarer på veldig mange evalueringer og surveyer, med det resultatet at deltakelsen blir lav. Et høyt antall undersøkelser kan undergrave hele systemet, og hensiktsmessigheten av totaliteten bør derfor tematiseres eksplisitt.

Vi merker oss at det i problemnotatet antydes at det er en svakhet i dagens system at det får et preg av rapportering og kontroll fremfor utvikling og forbedring. Som beskrevet ovenfor er vi enig i at reduksjon av styring og kontroll bør vektlegges i utviklingen av kvalitetssystemet men vi ser ikke hvordan dette blir fulgt opp i arbeidsgruppens forslag. Dette er allerede et viktig prinsipp i dagens kvalitetssystemer ved at lokalt forbedringsarbeid er knyttet til at det gjennomføres i all hovedsak lokalt. Det nye systemet foreslår vesentlig grad av formalisering på flere punkter, med nettopp skriftliggjøring og dokumentasjon. Dette vil veldig lett få et økt preg av rapportering og kontroll. Man må legge til vesentlig grad av velvillig lesning for å se at lokalutvikling og forbedring er prioriterte punkter i dette utkastet.

Forslag: Hvert eneste tiltak i kvalitetssystemet bør ha et tydelig uttalt formål, herunder om det er kontroll, resultatmål, eller kvalitetsutvikling.

Om problembeskrivelsen

Vi er usikre på hvilket grunnlag arbeidsgruppens beskrivelse baserer seg på. Det er antakeligvis stor variasjon på tvers av enhetene ved UiO, og vi antar at beskrivelsen stemmer bedre noen steder enn andre. Ved ISS føler vi at det ikke passer særlig godt.

- De pålagte evalueringene av emnene (både midtveisevaluering og periodisk emneevaluering) gjennomføres av emneansvarlig og er derigjennom nært knyttet til nettopp utvikling og forbedring. Periodisk emneevaluering blir rutinemessig forelagt programrådet til diskusjon og tilbakemelding. Slik vi ser det, legger systemet nettopp *ikke* opp til rapportering

og kontroll. Dette har den fordel at disse evalueringene i stor grad brukes til å gjøre forbedringer lokalt.

En svakhet ved dette systemet er at det er opp til nettopp den enkelte emneansvarlig å gjennomføre og konkludere, selv når emneevalueringer presenteres og diskuteres i programråd. Det kan medføre at det oppfattes mest som et pliktløp av enkelte. At det medfører kvalitetsforbedringer vil også være knyttet til motivasjonen til den enkelte emneansvarlig og/eller studieleder.

- Mange emneansvarlige gjennomfører sluttevalueringer hver gang ett emne går i tillegg til de pålagte midtveis- og periodiske evalueringene. Dette er nettopp motivert av behov for tilbakemeldinger fra studentene og å gjøre forbedringer. Disse blir typisk ikke rapportert videre.
- Administrasjonen har en sentral rolle i noen evalueringer, men det er en gal beskrivelse å si at de vitenskapelig er de-koblet. Her må vi be om en presisering på hva slags praksiser og hvilke evalueringer arbeidsgruppen konkret tenker på.
- Vi ser poenget med at det lokale ansvaret gjør at man i mindre grad har oversikt fra sentralt hold. Noe standardisering kan godt være nyttig, men vi må understreke at nettopp slik lett kan gi preg av rapportering fremfor forbedring – noe arbeidsgruppen tydeligvis vil unngå (jf. pkt 1). Forholdet mellom «rapportering» og «utvikling/forbedring» bør være gjenstand for eksplisitte avveininger, noe vi ikke ser i arbeidsgruppens utkast.
- Arbeidsgruppen antyder at lokalt utviklede spørreskjema ikke er positivt. Her vil vi fremheve at dette nettopp er viktig i henhold til å fremme utvikling og forbedring. Vi bemerker at sentralt gjennomført evaluering våren 2020 ga oss en evalueringsrapport vi hadde tilnærmet null nytte av. Evalueringer som er for generelle blir fort ubrukelige hvis formålet er utvikling og forbedring av undervisningen.
- Arbeidsgruppen viser også til at UiO delvis er «*avhengig av eksterne studier som Studiebarometeret...*». Vi har ikke oppfattet at Studiebarometeret er en del av kvalitetssikringssystemet ved UiO overhodet da det ikke er nevnt i dag. Vi er slik sett ikke avhengig av dette i dag.

Vi benytter anledningen til å si at Studiebarometeret *heller ikke har potensiale* til å være en nyttig del av kvalitetssikringssystemet ved UiO. Den har lav deltakelse som gjør den ikke-representativ og har flere problemer ved design og måleproblematikk. I sum måler den i liten grad det vi er interessert i, noe som i begrenset grad kan bedres ved høyere svarprosent. Studiebarometeret bør derfor enten rustes opp betraktelig eller ressursene bør brukes på mer hensiktsmessige måter.

Vi har et ganske godt system i dag, innrettet mot lokal forbedringsarbeid, men vi vet muligens litt lite om etterlevelsen.

Problembeskrivelsen har en svakhet ved at den ikke identifiserer hva som eventuelt er problemer og flaskehalsen i dagens system. Den sier ikke noe om hvorvidt det er innretningen på kvalitetssikringen som er problemet eller lokale insentiver/motiver til å gjennomføre nåværende ordninger. For eksempel er det nærliggende å tenke seg at lokalt kan gjennomføringen være i skvis på ressurser. De emneansvarlige får liten eller ingen uttelling i timeregnskapet for evalueringene de faktisk gjør.

Det er en stor svakhet ved problemnotatet at ikke ressursituasjonen er diskutert.

Forslag: Problembeskrivelsen må også beskrive variasjonen på tvers av fakulteter og enheter. Herunder gjelder hvorvidt dagens kvalitetssystem etterleves og på hvilken måte, og hva svakhetene skyldes.

Ressursbruk

Det ser ut til å legges opp til betydelig økt ressursbruk når det gjelder rapportering og evaluering. Økonomi og rammebetingelser er imidlertid ikke nevnt. Det bør tydeliggjøres om det skal brukes mer ressurser totalt enn i dag, og evt. hvilke punkter som vil kreve mer og hvem som skal bære kostnadene. Forventinger om ressursbruk bør tydeliggjøres på hvert punkt.

Momenter som peker seg ut som kostbare:

- Midtveisevalueringer av emner gjøre i dag, men er foreslått formalisert i større grad ved at det skal skrives en rapport som skal gjøres tilgjengelig. Her vil det altså gå med flere timer per emne per semester. Hvor omfattende skal dette være, med datainnsamling og lengde på rapport?
- Vurdering av evalueringsordningene hvert 3. år per emne. I dag har vi tilsynssensor som er oppnevnt for fire år og skal levere to rapporter på utvalgte emner. Hvis hvert emne skal gjennomgås hvert 3. år og ha en rimelig grad av grundighet på hver ser det ut til at dette vil være ganske omfattende. Det savnes et overslag over kostnader knyttet til dette og vurdering av hensiktsmessighet.
- Årlige bi-laterale møter med studiedekan og programleder som skal dokumenteres gjennom referater eller rapport. Det er uklart om dette dekkes gjennom utdanningsledermøtet? Eller er det en stor økning i ressursbruk?
- Punkt om kollegial involvering. Høres fint ut og vi har en del av dette i dag. Vi har derimot ikke avsatt noe særlig ressurser til det, og de ansatte får ingen uttelling. Hovedproblemet her er ressursbruk! Hvor mye ressurser bør brukes på dette? Hva bør det gå på bekostning av?
- Det nevnes supplerende undersøkelser som Studiebarometeret og Kandidat- og arbeidsgiverundersøkelsen (se s. 6-7). Dette er nok relativt kostbare studier uten at det gjøres en vurdering av formålet og hva man får ut av det. Det er ikke åpenbart at dette skal være en del av kvalitetssystemet i det hele tatt.

Forslag:

Økonomi og rammebetingelser bør tydeliggjøres på hvert punkt.

Studiebarometeret og Kandidat- og arbeidsgiverundersøkelsen bør holdes utenfor kvalitetssystemet.

LINK sin rolle

LINK er nevnt som viktig på s. 4 og s. 7. Formuleringene knyttet til LINK er lite forpliktende, og det er uklart hva de konkret skal bidra med. Det ser ut til at å holde noen foredrag og lage noen digitale kurs kan være nok. LINK bør bidra mer aktivt inn lokalt, men deltakelsen og rollebeskrivelse bør være eksplisitt. Om det er slik at det foreslås en mer perifer rolle for LINK i kvalitetssystemet, bør dette presiseres.

Emneevalueringer

Formålet med emneevalueringene er endret, men omtales fremdeles som underveisevaluering. I forslaget skal det nå brukes til å «vurdere kvaliteten og behov for endringer i emnet». For dette

formålet virker en sluttevaluering mer hensiktsmessig da endringer i emnet bør gjøres gjennom programrådene.

Underveisevalueringer er bedre egnet til justeringer i undervisningen slik nåværende formål er utformet: «...tilbakemeldinger om emneinformasjon, undervisningsaktiviteter og læringsprosesser og vurdere behovet for justeringer underveis i emnet». Dette er noe underviserne kan gjøre på egen hånd.

Det virker som det er uklart om emneevalueringene skal være en sluttevaluering eller en underveisevaluering. Man bør ikke gjøre endringer i stort annet enn informasjon og undervisningen underveis, så det er uklart og bør presiseres.

Periodiske emneevalueringer

Dagens system inkluderer periodiske emneevalueringer. Disse gjøres de to første gangene et emne går, og deretter hvert 6. år. I forslaget er periodiske emneevalueringer ikke nevnt. Skal disse nå droppes?

Studiebarometeret

Studiebarometeret er ikke tildelt en selvstendig plass i kvalitetssikringssystemet i dag, men blir nevnt i forslag til det nye systemet. Dette er særlig problematisk da denne undersøkelsen per i dag ikke har tilstrekkelig kvalitet til å fylle et slikt formål. Det er både svært lav svarprosent og et lavt antall svar på de enkelte programmene. Hvis man skal gjøre det seriøst når man sammenligner fag over tid og mellom fag (og det skal man jo), bør man regne på feilmarginer. Da blir det åpenbart at man knappast kan skille noen som helst forskjeller fra tilfeldig variasjon. Det gjør dessverre undersøkelsen tilnærmet verdiløs på programnivå.

I tillegg har Studiebarometeret vesentlig grad av måleusikkerhet på de enkelte elementene de forsøker måle. Noen av måleproblemene i studiebarometeret er knyttet til lite gjennomtenkte spørreskjema.¹ Vektlegging av Studiebarometeret i media og ulike fora er derfor til en viss irritasjon.

Vi bemerker av bl.a. SV-fakultetet har en svært kompetent stab når det gjelder slik spørreskjemametodikk som trolig kan bistå til en ordentlig kvalitetssikring av Studiebarometeret.

Forslag:

Studiebarometeret bør holdes helt utenfor kvalitetssystemet.

¹ Et eksempel er et så enkelt spørsmål som hvor mye tid studentene bruker på studiene. Dette blir slått stort opp i media hvert år, og sosiologi bruker i snitt få timer slik at dette blir vi spurt om hvert år. Men Studiebarometeret har ingen kontroll på hva de faktisk svarer på: for BA sosiologi er det i anbefalt studieløp 10 sp. sosiologifag i tredje semester. Det er uklart hvorvidt svarene er begrenset til tiden de bruker på sosiologi-programmet eller totalt for disse emnene. Vi vet altså ikke hva studentene faktisk svarer på. Sosiologi kan trolig forbedre skåren vesentlig ved å legge tre sosiologi-emner til 3. semester i anbefalt studieløp, men det er neppe slike ting Studiebarometeret er ment å fange opp. Dette er rett og slett en ganske elementær svakhet ved utforming av spørreskjemaet.

Hvis Studiebarometeret skal inngå i kvalitetssystemet må rustes opp *kraftig* i kvalitet både når det gjelder innhold og utvalg.

Andre analyser og undersøkelser

Det er en tung vektlegging av surveyer av ulike slag. Vi er usikre på om disse foreslåtte surveyene fanger opp det vi er interessert i. Det er helt avgjørende at disse undersøkelsene er av høyest mulig kvalitet og måler det de er ment å måle. Undersøkelser som kandidat- og arbeidsgiverundersøkelsene kan være interessante i seg selv, men vi har problemer med å se at de er nyttige som en del av et kvalitetssystem.

Si-fra systemet

Si-fra systemet nevnes som en del av kvalitetssystemet. Si-fra systemet er en viktig del av varslingsinstitusjonen med strenge krav til anonymitet og saksbehandlingsprosesser. Som en del av et større overordnet kvalitetssystem inngår Si-fra systemet og varslingsinstitusjonen men bør klart skilles fra lokalt utviklingsarbeid og forløpende endringsarbeid. Universitetenes systemer for varsling har blitt kritisert for at det ikke er tydelige skiller mellom varslingsinstitusjonen og generelle ris-og ros systemer og midtveisevalueringer. Mediasaken i kjølevannet av tyskervits-saken ved UiB viser tydelig at Universitetene ikke har gode prosesser for å skille mellom varsling av klandrevverdige forhold og generelt innspill til lokalt forbedringsarbeid. I hvilken grad sikres det at saker behandles godt i varslingssystemet og at det ikke er kort vei før det omtales i studentaviser og media? At Si-fra systemet presenteres som en naturlig del av all annen rapportering og lokalt forbedringsarbeid mener vi er uheldig og at dette bør behandles separat og i lys av krav og rammer for varslingsinstitusjoner slik at dette i større grad ikke blandes sammen med mindre alvorlige tilbakemeldinger. Si-fra systemet risikerer å få en uklar status som mottar hummer og kanari av tilbakemeldinger som fort kan bli feilbehandlet og komme feil ut, enten ved at bagatellmessige feil og mangler blir liggende i et system med lang saksbehandling eller at alvorlige hendelser ikke får tilstrekkelig grundig saksbehandling.

Innspill på de konkrete spørsmålene det ønskes svar på:

1) Hva slags data/informasjon opplever dere som relevant for eget arbeid og for kvalitetsutvikling i utdanningene generelt? a) Er det data/informasjon dere savner eller som ikke samles inn i dag? b) Samler vi inn data i dag som ikke brukes eller som oppleves som lite relevant?

- Resultatmål er knyttet til gjennomføring, bytte av studieprogrammer og sysselsetting etter endt studium. Å skaffe slik informasjon med survey er kostbart og vil ikke være hensiktsmessig. UiO bør i større grad benytte egne registre og/eller SSB-registre til dette.

- Studiebarometeret er lite relevant og bør kraftig forbedres eller skrotes.

2) Hvilke aktiviteter/prosesser mener dere er hensiktsmessige for å styrke eierskap og engasjement i kvalitetsutviklingsarbeidet?

- Ved ISS er kvalitetsarbeidet forankret hos emneansvarlig. Grunnet at emneansvarlig får kun totalt 10 timer for emneansvar (fakultetets satser) blir dette lett forsømt. Å knytte ressurser til arbeidet er en naturlig strategi.

- Både midtveisevalueringer, periodiske emneevalueringer og periodiske programevalueringer er nyttige i vårt arbeid. Vi har sterkt eierskap og engasjement i disse. Derimot er vi usikre på om de leses av andre enn oss selv.

- Høsten 2020 gjorde ISS en samlet midtveisevaluering for samtlige emner ved ISS. Den viste et godt potensiale ved at den sikret både 1) at det ble gjennomført evaluering, 2) ga oversikt for ledergruppen/programledere, 3) alle emner fikk egne rapporter. Men et slikt opplegg krever en del forbedringer og på rutiner for å sikre høyere svarprosent og lage spørsmål som er relevante for de enkelte emner. En slik rutine vil vi ved ISS vurdere fremover.² Det vil imidlertid kreve en god del forbedringer for å fange opp ting som er mest relevante for de enkelte emnene.

- Emneansvarlige har i stor grad eierskap og nytte av evalueringer. Der emneansvarlig ønsker utvikling/forbedring er dialog med studentene til god nytte.

3) Hvilke aktiviteter/prosesser har dere erfaring med ikke gir merverdi eller utbytte lokalt?

- Vi har blandede erfaringer med eksterne evaluatorene (programevalueringer og tilsynssensor). Kvaliteten på disse evalueringene er tydelig avhengig av evaluatorenes motivasjon og kunnskaper. Noen ganger er det svært bra, mens andre ganger har det vært grove misforståelser.

- Eksterne leverandører av generelle survey-baserte undersøkelser gir lite eller ingen verdi.

4) Hvordan kan studentene og ph.d.-kandidatene aktiviseres mer i arbeidet for å drive kvalitetsutvikling lokalt?

- Studentene bidrar i dag aktivt med å gi tilbakemeldinger og blir også forelagt resultatene gjennom programrådet.

- Vi er mer bekymret for at studentene bidrar for mye og opparbeider en «tretthet» for evalueringer. Ved normal studieprogresjon vil en student besvare minst 3 evalueringer per semester. De er nødt til å føle at dette er meningsfullt for å gidde å gjøre det videre.

² Det krever en viss teknisk kompetanse å gjennomføre effektivt. En samlet rapport og emne-spesifikke rapporter kan være arbeidskrevende hvis det ikke kan automatiseres. Ved ISS ble det benyttet nettskjema på både norsk og engelsk, data ble kombinert i statistikksoftware for å kombinere begge språk samtidig, og tabellrapporter per emne inkl. tekstkommentarer ble generert automatisk ved bruk av R og Markdown.